

Gisela und Stephan

Musical in 3 Akten

Text: Claudia Fabrizek

Ungarische Übersetzung: Balázs Sudár

Musik: Stefan Daubner und Dénes Harmath

Eine Produktion des Schyren-Gymnasiums

Pfaffenhofen und der Ungarischen Chorschule Zoltán Kodály Budapest

Uraufführung am 27.9.2013

Gizella és István

Musical 3 felvonásban

Szöveg: Claudia Fabrizek

Magyar fordítás: Sudár Balázs

Zene: Stefan Daubner és Harmath Dénes

A pfaffenhofeni Schyren Gimnázium és a budapesti Kodály Zoltán Magyar Kórusiskola előadása

Ősbemutató 2013. szeptember 27-én

Pfaffenhofen:

18:00 Uhr: Einlass und mittelalterliches Lagerleben - Schwert & Mieder e.V. - vor der Schule

19:00 Uhr: Beginn

20:15 - 20:45 Uhr: Pause

22:00 Uhr: Ende

Budapest:

Kezdet: 19:00

Szünet: 20:15 - 20:45

Vég: 22:00

Abt Markus Eller

Liebe Mitwirkende und Gäste des Musical „Gisela und Stephan“!

Die sogenannte Königskapelle auf dem Weg vom Kreuzgang zur Sakristei erinnert an ein Ereignis, das in Scheyern stattfand, bevor aus der Burg der Schyren ein Kloster wurde.

In dieser Königskapelle befindet sich seit dem Jahr 2005 ein Relief, siehe Seite 55, das an die Verbindung von König Stephan und seiner Frau Gisela ausdrucksstark erinnert. Das Besondere daran ist, dass die Figuren von Stephan und Gisela zunächst kein Gesicht zu haben scheinen. Erst beim Näherkommen und beim genaueren Hinsehen werden Andeutungen von Gesichtern erkennbar.

Der Ort Scheyern macht auf diese Weise Geschichte erfahrbar. Er macht Geschichte, die schon lange zurückliegt und die auch nicht immer so greifbar und fassbar ist, wie wir das vielleicht gerne hätten, lebendig. Scheyern gibt so Geschichte ein Gesicht.

Diese Geschichte, die mit Scheyern so eng verbunden ist, wird in diesem Jahr noch auf eine ganz besondere Art und Weise lebendig. Schüler aus Ungarn und Schüler des Schyren-Gymnasiums Pfaffenhofen bringen in gemeinsamer Anstrengung das Musical „Gisela und Stephan“ zur Aufführung und geben damit Geschichte ein Gesicht. Es ist das Gesicht der Darsteller und es ist das Gesicht der heutigen Zeit, die in der entsprechenden Interpretation viele Gedanken und Fragen aus dem Heute verarbeitet.

Ich danke allen daran Beteiligten für die Mühe und die viele Arbeit, die in dieses Vorhaben im Vorfeld investiert wurden. Ich wünsche aber allen, die daran mitwirken, viel Freude am Sichtbarmachen und am Gesichtsgeben von Geschichte.

Abt Markus Eller OSB

Kedves Közreműködők, kedves Vendégeink!

Az ún. királyi kápolna, amelyet a kerengőből a sekrestyéhez indulva érünk el, egy olyan eseményre emlékeztet, amely Scheyernben zajlott, mielőtt a Schyren-várból kolostor lett.

Ebben a királyi kápolnában található 2005 óta egy relief, lásd 55. oldal, amely István király és felesége, Gizella házasságkötésének állít emléket. Különlegessége, hogy első ránézésre úgy tűnik, mintha István és Gizella alakjainak nem volna arca. Közelebb jöve, alaposabban szemlélve felismerjük arcuk vonásait.

Ily módon teszi Scheyern a történelmet megtapasztalhatóvá. Életre kel általa a régmúlt történelme, amely nem is mindig olyan megfogható, mint szeretnénk. Scheyern megmutatja számunkra a történelem arcát.

E történelmi esemény, amely Scheyernnel oly szoros kapcsolatban áll, idén egészen különleges módon válik élővé. Magyarországi diákok és a pfaffenhofeni Schyren Gimnázium diákjai közös erőfeszítéssel adják elő a „Gizella és István” című musicalt és mutatják meg nekünk ezáltal a történelem arcát. Ez a szereplők arca és egyben a mai koré is, amely megfelelő értelmezésben sok gondolatot és kérdést dolgoz fel a mából.

Köszönöm minden résztvevő fáradtságát és sok munkáját, amellyel e szándék megvalósulhat. Valamennyi közreműködőnek azt kívánom, leljék örömeiket abban, amint a történelem arcvonásai munkájuk által láthatóvá lesznek.

Markus Eller OSB apát

Schulleiter Attila Friedrich

Grußwort

Vor über tausend Jahren wurden im ungarischen Fürstentum in Esztergom größte Vorbereitungen getroffen: die Ungarn freuten sich auf die Ankunft Stephans und seiner Gattin, der bairischen Herzogstochter Gisela. Die beiden hatten sich im Beisein der kaiserlichen Familie in der Burgkapelle von Scheuern vermählt und anschließend ein Schiff bestiegen, um auf der Donau nach Ungarn zu fahren. Dort angekommen hatten sie viel zu tun. Stephan gründete zusammen mit seiner Frau den christlichen ungarischen Staat. Gisela war sehr gebildet, sie konnte sogar Latein. Als Frau und Mutter voller Hingabe widmete sie sich aufopfernd ihren Kindern, zugleich unterstützte sie ihren Mann bei der Staatsgründung und der Verbreitung des christlichen Glaubens. Sie förderte die Kunst und ließ die Stadt Veszprém aufblühen.

Der Tod des heiligen Königs Stephan jährt sich dieses Jahr zum 975-sten Mal. Daher ist es uns eine besondere Freude, dass dieses historische Ereignis, mit dem die jahrhundertelange bayerisch-ungarische Freundschaft ihren Anfang nahm, in Zusammenarbeit des Schyren Gymnasiums (Pfaffenhofen) und der Ungarischen Chorschule Zoltán Kodály (Budapest) unter Mitwirkung deutscher und ungarischer Jugendlicher in direkter Nähe des Originalschauplatzes, in Pfaffenhofen, später in Passau, schließlich in der ungarischen Hauptstadt Budapest vergegenwärtigt wird.

Es ist uns ein wichtiges Anliegen, der Jugend ein Vorbild zu geben, das uns das Leben der ersten ungarischen heiligen Familie - des heiligen Stephan, der seligen Gisela und des heiligen Emmerich - vermittelt.

Köszöntő

Mintegy ezer esztendővel ezelőtt nagy eseményre készült a magyar fejedelmi udvar: István és hitvese, a bajor földről származó Gizella hercegnő érkezésére vártak Esztergomban. Az ifjú pár a császári család jelenlétében kelt egybe a bajorországi Scheuern várának kápolnájában, majd hajóra szálltak, és a Dunán indultak el Magyarország felé. Nagy munka várt rájuk. István király feleségével együtt alapította meg a keresztény magyar államot. A nagy műveltségű, latinul tudó Gizella odaadó hitvesként és gondos édesanyaként nevelte gyermekeiket, ugyanakkor támogatta férje államalkotó munkáját, segítette a keresztény hit terjesztését, pártfogolta a művészeket, felvirágoztatta Veszprém városát.

Államalapító Szent István királyunk halálának 975. évfordulóján nagy örömeinkre szolgál, hogy a Schyren Gimnázium és a Kodály Zoltán Magyar Kórusiskola együttműködésével születő produkcióban német és magyar fiatalok elevenítik meg a több évszázados bajor-magyar barátság kezdetét jelentő történelmi eseményt a menyegző színhelyének közvetlen közelében, Pfaffenhofenben, majd Passauban, végül pedig a magyar fővárosban, Budapesten.

Fontosnak tartjuk, hogy az ifjúság elé olyan eszményt állítsunk, amelyet az első magyar szent család, Szent István király, Boldog Gizella királyné és Szent Imre herceg életpéldája közvetít számunkra.

Wir bedanken uns herzlich bei unseren deutschen Kollegen für ihre Opferbereitschaft und ihre weitreichenden Bemühungen um dieses historische Musical.

Attila Friedrich, Schulleiter

Ungarische Chorschule Zoltán Kodály (Budapest)

Köszönjük német kollégáink áldozatos munkáját, amellyel hozzájárultak a történelmi musical megvalósulásához.

Friedrich Attila, igazgató

Kodály Zoltán Magyar Kórusiskola (Budapest)

Schulleiter Dietmar Boshof

Grußwort „Gisela und Stephan“

Als Leiter des Schyren-Gymnasiums Pfaffenhofen freue ich mich sehr über die Realisierung des musikalischen Großprojekts „Gisela und Stephan“. Mit der Einstudierung und Aufführung des Musicals werden in hervorragender Weise Ansprüche erfüllt, denen sich eine Schule heutzutage stellen muss.

Dazu gehören die reflektierte Auseinandersetzung der Schüler mit ihrer Welt über den Unterricht hinaus - auch in historischer Perspektive -, die ebenso zielgerichtete wie kreative Arbeit im Team sowie die sichere und gewandte Präsentation des Erarbeiteten. In einer globalisierten Welt ist dabei die internationale Begegnung stets wünschenswert, die im Falle von „Gisela und Stephan“ mit der bayerisch-ungarischen Kooperation zwischen dem Schyren-Gymnasium und der Kodály-Chorschule Budapest eine besondere Note erhält.

Mein herzlicher Dank gilt neben den zahlreichen Mitwirkenden den regionalen Sponsoren, dem Kultusministerium und dem Auswärtigen Amt der Bundesrepublik Deutschland, ohne deren finanzielle Unterstützung nichts „gegangen“ wäre.

Gerne betrachte ich die Aufführung des Musicals als Auftakt für das 50jährige Jubiläum des Bestehens unserer Schule im Jahr 2014, verbindet doch die Tatsache, dass das Schyren-Gymnasium aus dem ehemaligen Gymnasium des Klosters Scheyern hervorgegangen ist, die Schulhistorie irgendwie auch mit der Geschichte der Heirat von Gisela und Stephan.

Dietmar Boshof, Schulleiter des Schyren-Gymnasiums Pfaffenhofen

Köszöntő

A pfaffenhofeni Schyren Gimnázium igazgatójaként nagyon örülök, hogy a „Gizella és István” musical nagy zenei projektje megvalósul. A musical megtanulása és előadása messzemenően eleget tesz a mai kor iskolájával szemben támasztott elvárásoknak.

Fontos, hogy diákjaink a tanításon kívül - történelmi távlatban is - kritikusan szembenézhesenek világukkal, célirányos és kreatív csapatmunkában feldolgozza tapasztalataikat, magabiztosan és gyakorlottan bemutatva munkájuk eredményeit. Egy globalizált világban a nemzetközi kapcsolat mindig is üdvözlendő, amelynek különleges jellegét e musical esetében a Schyren Gimnázium és a budapesti Kodály Zoltán Magyar Kórusiskola bajor-magyar együttműködése adja.

Szívélyes köszönetet mondok a számos résztvevő mellett a helyi szponzoroknak, a Német Szövetségi Köztársaság Művelődésügyi Minisztériumának és Külügyi Hivatalának. Pénzügyi támogatásuk nélkül semmi sem valósulhatott volna meg.

A musical előadása egyben elővételezi iskolánk fennállásának 2014-ben esedékes 50 éves jubileumát, hiszen az a tény, hogy a Schyren Gimnázium a scheyerni kolostor gimnáziumának utóda, valamiképpen összeköti az iskola történetét Gizella és István házasságának történetével.

Dietmar Boshof, igazgató

Mitwirkende - Szereplők

Nathalie Wagner ist 19 Jahre alt und besuchte das Schyren-Gymnasium, an dem sie 2012 ihr Abitur unter anderem im Fach Gesang ablegte. Hier war sie oft als Solistin zu hören. Seitdem studiert sie an der Friedrich-Alexander-Universität Erlangen im Bereich Sozialwissenschaften. Sie singt seit früher Kindheit in verschiedenen Chören und Bands in Pfaffenhofen, nun auch in Erlangen.

Sofia Ritthammer singt seit ihrem sechsten Lebensjahr in verschiedenen Chören. Sie besucht die 10. Klasse des Schyren-Gymnasiums und nimmt Gesangsunterricht bei Franz Garlik. In der Musical-Produktion „Dracula“ der Jungen Oper Neuburg sang sie eine Hauptrolle und wirkte lange Zeit in der Schülerband der Städtischen Musikschule sowie in einer Girl-Group mit. In ihrer Freizeit spielt sie leidenschaftlich Theater.

Ákos Nagy ist 1975 in Budapest geboren. Er erwarb an der Loránd-Eötvös-Universität und der Franz-Liszt-Musikakademie mehrere Diplome (Italienischlehrer, Chorleiter, Kirchenmusiker). Derzeit ist er als Lehrer der Ungarischen Chorschule Zoltán Kodály, als Mitglied des gemischten Chors Cantate bzw. mehrerer Vokalssembles und als Organist und Chorleiter zweier Kirchen in Budapest tätig.

A 19 éves **Nathalie Wagner** a Schyren Gimnázium tanulója volt, gyakran lépett fel szólistaként. 2012-ben érettségizett, többek közt ének tantárgyból. Azóta az erlangeni Friedrich Alexander Egyetem Gazdaság- és Társadalomtudományi Karának hallgatója. Kisgyerek-kora óta énekel különböző kórusokban és együttesekben Pfaffenhofenben, illetve most már Erlangenben is

Sofia Ritthammer hat éves kora óta tagja különféle kórusoknak. A Schyren Gimnázium 10. osztályának tanulója, Franz Garliknál tanul énekelni. A neuburgi Junge Oper „Dracula“ musicaljében az egyik főszerepet énekelte, és sokáig tagja volt a városi zeneiskola diákegyüttesének, valamint egy lányegyüttesnek. Szabadidejében igen szívesen foglalkozik színjátszással.

Nagy Ákos 1975-ben született Budapesten. Olasz nyelv-, karvezetés- valamint egyházzene-diplomát szerzett az ELTE-n és a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetemen. A Kodály Zoltán Magyar Kórusiskola tanára, a Cantate Vegyeskar és több kamara-énekegyüttes tagja. Rendszeres egyházzenei szolgálatot lát el az Irgalmasrend budai Szent István-kápolnájában, valamint a Budapest-Zugligeti Szent Család Plébániatemplomban organistaként és kórusvezetőként.

Bühnenbild, Kostüme, Technik

Das Bühnenbild und die Kostüme wurden vom P-Seminar „Eine Bühne für Gisela“ erstellt. Mitglieder des Seminars sind: Manuel Andre, Benedikt Bauer, Stefanie Brandstetter, Matthias Braun, Eva-Maria Daniel, Matthias Elfinger, Elena Lorenz, Patricia Lubos, Peter Maier, Franziska Pichler, Patrick Schaßberger, Katharina Schemitsch, Sophia Schneider, Aurelia Starringer und Deborah Weber.

Anna-Maria Schirmer und Claudia Fabrizek arbeiten mit ihren Schülerinnen und Schülern seit September 2012 an der anspruchsvollen Aufgabe, 130 Mitwirkende mit Kostümen auszustatten und ein Bühnenbild zu planen und zu realisieren, das für die vier Aufführungsorte verwendet werden kann.

Technik

Für die technische Realisierung des Musicals sind **Patrick Burkart, Lucas Wolf und Moritz Schulmeister** zusammen mit Wolfgang Jung verantwortlich. Das seit Jahren eingespielte Team betreute unzählige Theateraufführungen und Schulkonzerte am Schyren-Gymnasium.

Díszlet, jelmez, technika

A díszlet és a jelmezek a „Színpad Gizellának“ projekt-szeminárium keretében készültek.

Anna-Maria Schirmer és Claudia Fabrizek 2012 szeptember óta dolgoznak diákjaikkal a 130 résztvevő jelmezeinek igényes kivitelezésén, a díszlet megtervezésén és megvalósításán, amelynek valamennyi előadási helyszín igényeit ki kell elégítenie.

Technika

Patrick Burkart, Lucas Wolf, Moritz Schulmeister és Wolfgang Jung feladata a musical technikai hátterének biztosítása. Az évek óta összeszokott csapat a Schyren Gimnázium számos színházi előadásán és hangversenyén oldotta meg sikeresen e feladatot.

Essays - Tanulmányok

Historischer Hintergrund und Libretto

Claudia Fabrizek

Geschichte ist Geschichten

Eine Prinzessin findet einen Prinzen, der um sie wirbt und sie entgegen aller Widerstände heiratet. Gemeinsam regieren sie glücklich als Königspaar ein neues Reich und schaffen dadurch Frieden.

Ganz so romantisch wie die Geschichte, die das Musical von Gisela und Stephan erzählt, war die historische Wirklichkeit natürlich nicht. Sie war sehr viel komplizierter, und wenn man sich die Quellenlage ansieht, war es genau genommen nicht eine Geschichte, sondern viele, beziehungsweise gar keine.

Wir wissen nicht, wann Gisela geboren wurde. Wir wissen auch nicht, wo sie geboren wurde. Ihre Geschichte kann zum Teil mit Hilfe der Biographie ihres Vaters Heinrich des Zänkers rekonstruiert werden. Historiker geben 980 und 985 als ihr Geburtsjahr an; da Giselas Vater von 978 bis 983 in Utrecht inhaftiert war, kommen als Geburtsort eben der Ort seiner Gefangenschaft in Frage, oder, für den späteren Zeitpunkt, Regensburg oder gar Schloss Abbach. In den zeitgenössischen Chroniken und Annalen tritt Gisela, deren Name im Althochdeutschen „Geisel“ bedeutet, nur am Rande auf. Erst nach ihrem Tod beschäftigte man sich mit ihrer Biographie, so etwa Hermann von Reichenau. In seiner Chronik berichtet er von der Hochzeit mit Stephan im Jahre 995. Andere Quellen berichten von einer viel späteren Hochzeit und nennen Daten nach Stephans Krönung am Neujahrstag 1001. Ebenso ist der Ort der Hochzeit strittig: Während einige Quellen die Burg des Grafen Werner von Scheyern nennen, vermuten andere, dass die Ehe standesgemäß in Regensburg geschlossen wurde. Andere gehen davon aus, dass in Regensburg lediglich die Verlobung, womöglich sogar

Történelmi háttér és szövegvönyv

Claudia Fabrizek

A történelem történetek láncá

Egy hercegnő rátalál egy hercegre, aki megkéri a kezét és minden ellenkezés dacára feleségül veszi. A király és királyné boldogan kormányozzák új birodalmukat és békét teremtenek. A valóság természetesen nem volt annyira romantikus, mint az a történet, amelyet a musical Gizelláról és Istvánról elbeszél. Sokkal bonyolultabb volt, és ha megnézzük a forrásokat, látjuk, hogy egészen pontosan nem egyetlen történetről van szó, hanem sokról, illetve egyetlen egyről sem.

Nem tudjuk, hogy Gizella mikor született. Azt sem tudjuk, hol született. Történetét apja, Civakodó Henrik életrajza segítségével tudjuk részben rekonstruálni. A történészek születési évüül a 980. és 985. évet jelölik meg; mivel apja 978-tól 983-ig Utrechtben volt fogságban, születési helyeként a fogság helye jön számításba, vagy, ha a későbbi időpontot vesszük, akkor Regensburg vagy az abbachi kastély. Kortárs krónikákban és évkönyvekben Gizella csak mellékesen szerepel. Neve az öfelnémetben túszt jelent. Csak halála után foglalkoztak életével, például Hermann von Reichenau.

Ő tudósít krónikájában István és Gizella 995-ben megkötött házasságáról. Más források egy sokkal későbbi esküvőről szólnak, István 1001. január 1-jei koronázása utáni dátumokat említve. Az esküvő helye is vitás: míg egyes források szerint Werner scheyerni gróf vára volt a helyszín, mások úgy vélik, hogy a házasságot rangjukhoz méltóan Regensburgban kötötték meg. Ismét mások abból indulnak ki, hogy Regensburgban csak az eljegyzés zajlott, akár a vőlegény távollété-

sie für moderne Geschmäcker weniger devot machte. „Ich weiß nicht“ wurde von einem meiner Lieblingsstücke aus Musicals inspiriert: „Ich gehör nur mir“ aus „Elisabeth“. Die Tatsache, dass Sisi bei den Ungarn ebenso beliebt war wie Gisela es wohl war, ist ein Zuckerl, das das Schreiben besonders versüßt.

Das Musical schließt mit einem Tagelied (*alba*), das in der mittelalterlichen Tradition mit dem Bild der Morgendämmerung das Auseinandergehen der heimlich Liebenden darstellt. Natürlich ist das Tagelied für die Frischvermählten unpassend, nicht aber für den ungarischen Boten und die bayerische Zofe, die ich als Spiegelbild des adeligen Paares eingeführt hatte. Außerdem übernimmt das Tagelied eine tragisch-ironische Rolle, indem es auf das Schicksal Giselas und Stephans verweist.

számára kevésbé jámbor karaktert öltött. A „Nem tudom” című dalt egyik kedvenc musicalemből inspirálta: a „Csak a magamé vagyok” kezdetű dal az „Elisabeth”-ből. Különösen élvezetessé tette az írást, hogy Gizelát a magyarok minden bizonnyal éppúgy kedvelték, mint Sisit.

A musical záródala egy hajnalének (*alba*), amely a középkori hagyományban a hajnalhasadás képét felidézve a titkos szerelmek elválását mutatja be. Természetesen az új házások esetében ez nem odaillő, illik azonban a magyar követre és a bajor udvarhölgyre, akiket a nemesi pár tükörképeként alkalmaztam. A dalnak tragikus-ironikus szerepe is van, minthogy Gizella és István sorsára utal.

Die Musik zu „Gisela und Stephan“

Stefan Daubner

A musical zenéje

Stefan Daubner

Die historische Hochzeit zwischen Gisela und Stephan und ihr Ort, die Königskapelle im Kloster Scheyern brachte mich schon vor einigen Jahren auf die Idee, ein Bühnenstück zu schreiben. Produktion und Aufführung waren von Anfang an als Gemeinschaftswerk des Schyren-Gymnasiums Pfaffenhofen mit einer ungarischen Schule geplant. Im Juli 2011 verschaffte mir Pater Lukas OSB den Kontakt zu Frau Katalin Teleki, einer in München lebenden ungarischen Architektin, auf deren Initiative in der besagten Kapelle 2005 ein Wandrelief in Erinnerung an diese Hochzeit angebracht wurde. Frau Teleki wiederum brachte mich mit Herrn Ferenc Sapszon, dem Leiter der Kodaly-Chorschule in

Gizella és István történelmi esküvője és helyszíne, a scheyerni kolostor királyi kápolnája már évekkel ezelőtt egy színpadi mű megírására ösztököltek. Az alkotási folyamatot és az előadást is kezdettől fogva a pfaffenhofeni Schyren Gimnázium és egy magyar iskola közös munkájának terveztük. 2011 júliusában ismertem meg Lukács bencés atya révén Teleki Katalin Münchenben élő magyar építész, akinek a kezdeményezésére 2005-ben a kápolnában egy reliefet helyeztek el az esküvő emlékére. Teleki Katalin segítségével kapcsolatba kerültem Sapszon Ferencsel, a budapesti Kodály Zoltán Magyar Kórusiskola művészeti vezetőjével, amely iskolával közösen most a musical-projekt

Budapest in Verbindung, mit der das Musical-Projekt nun realisiert wird. Mehrere Treffen und Absprachen in Budapest ließen die Idee konkret werden und führten zum gemeinsamen Plan, einen Teil des Musicals in ungarischer Sprache und mit Musik des jungen ungarischen Komponisten Dénes Harmath zu realisieren. Am hohen musikalischen Niveau der ungarischen Partnerchöre orientiert, planten wir eine Mischform aus Oratorium und Musical mit historischem Stoff. So entstand ein „Historatorical“, bei dem es eine enorme stilistische Breite gibt: angefangen bei mittelalterlichen Klängen, Vokalpolyphonie der Renaissance über spätromantische Harmonik und Orffsche Monumentalchöre reicht die Stilistik bis hin zu Volksmusik, Soul und Rock/Pop.

Inspiration

Bei aller stilistischen Breite gibt es verbindende Elemente, die sich durch das ganze Stück ziehen. Bei meinen historischen Recherchen stieß ich auf die Chronik Hermann von Reichenau (1013-1054) und verwendete die lateinischen Verse über Giselas und Stephans Hochzeit für die Komposition meines Prologes (Nr. 1). Zu Beginn erklingen dort kriegerische Trommelrhythmen und ein allmählich aufsteigendes Rufmotiv andauernd in der Taktabfolge 9-9-5, dem Jahr der Hochzeit entsprechend. In mittelalterlichen Quint- und Oktavklängen stellt der Chor dann die Hauptpersonen vor. Das zweite Thema greift das Rufmotiv in fließenden Notenwerten wieder auf und sequenziert die Folge mehrmals bis zum Hochzeitsmotiv, einer Fanfarenmelodie. Quasi leitmotivisch werden die Themen im Laufe der Handlung wieder aufgegriffen, so z.B. der Prologanfang, als sich Gisela dem Schicksal ihrer Heirat fügt (Nr. 14), das Hochzeitsmotiv im Song Nr. 3, in dem Stephans Vater Geza seinem Sohn von den Heiratsplänen erzählt sowie im Trauungschor (Nr. 22). Nahezu der gesamte Prolog erklingt am Ende als Epilog nochmals.

Hermann von Reichenau berühmte Marienantiphon „Salve Regina“ ist ein weiteres Bindeglied in der Komposition. Auf die Melodieversion aus dem 17. Jahrhundert ziehen mit dem „Salve Regina“ in einstimmigem Kirchengesang die Nonnen ein (Nr. 15), und kehren

megvalósul. Több budapesti találkozó és megbeszélés során körvonalazódott az ötlet és fogalmazódott meg a közös terv, hogy a musical egy része magyar nyelven, Harmath Dénes fiatal magyar zeneszerző komponálta zenével hangozzék el. Igazodva a magyar kórusok magas színvonalához, a történelmi témát oratórium és musical ötvözeteként kívántuk megjeleníteni. Így egy „historatorical” született óriási stíluspalettával: középkori dallamoktól, reneszánsz vokálpolyfóniától kezdve későromantikus harmóniakon és monumentális orff kórusokon át ível a sor egészen a népzeneig, a soul és rock/pop hangzásvilágáig.

Inspiráció

A stíluskülönbségek ellenére találunk összekötő elemeket, amelyek az egész darabban jelen vannak. Kutatásaim során rábukkantam Hermann von Reichenau (1013-1054) krónikájára. A Gizella és István esküvőjéről szóló latin sorokat felhasználtam a prológu (Nr. 1.) megkomponálásához. Kezdetben harcias dobok és egy lassan emelkedő szignál szólal meg 9-9-5-ös ütemrendben, az esküvő évszámának megfelelően. Középkori kvint- és oktávharmoniókkal mutatja be a kórus ezután a főszereplőket. A második téma ismét a szignált dolgozza fel változó hangértékekkel, szekvenciaszerűen, mígnem megszólal az esküvői motívum, egy fanfárdallam. Vezérmotívumként jelennek meg a témák a cselekmény során újra meg újra; példa erre a prológu kezdete, amikor Gizella beleegyezik a házasságkötésbe (Nr. 14.), az esküvői motívum a hármas számú dalban, amelyben István atyja, Géza fiának beszámol házassági terveiről, valamint az esküvői kórus is (Nr. 22.). Szinte az egész prológu megszólal a végén még egyszer mint epilógu.

Hermann von Reichenau híres Mária-antifónája, a Salve Regina a mű további összekötő eleme. A 17. századi dallamváltozatot követően egy egyszólamú egyházi énekkel, a Salve Reginával vonulnak be az apácák (Nr. 15.), és térnek vissza majd ugyanezzel a

Musiknummern

Dalok

Prolog

1. Prolog (Chor)

I. Akt

Szene 1: 2. Istváns Erbe (István)
 Szene 2: 3. István (Géza)
 4. Gold genug für zwei Götter (Géza, István, Adalbert)
 Szene 3: 5. Gebote (István, Adalbert)
 6. Im Morgen (István, Bote)
 Szene 4: 7. Das Maul des Löwen (Bote, Géza, Chor, István)
 8. Kampf (Ritter 1, Ritter 2, Ritter 3, Géza, István)
 9. Samson (Chor)

II. Akt

Vorspiel: 10. Giselas Traum
 Szene 1: 11. Sorg dich nicht (Gisela, Zofe, Hofdamen)
 Szene 2: 12. Des Bischofs Traum (Bischof)
 Szene 3: 13. Heinrichs Vision (Heinrich, Chor)
 Szene 4: 14. Was hat er vor? (Gisela, Heinrich, Chor)
 Szene 5: 15. Salve Regina (Chor der Nonnen)
 16. Ich weiß nicht (Gisela, Chor)
 17. Wir sind uns nah (Gisela, István)
 18. Salve Soul (Äbtissin, Chor)

III. Akt

Szene 1: 19. Das Dach der Lanzen (Ungarn, Bayerinnen)
 Szene 2: 20. Gstanzl (Gstanzl-Sänger)
 Szene 3: 21. Nur ein Spiel (Bischof, Heinrich, Gstanzl-Sänger, Zofe, István, Bote, Géza, Äbtissin, Gisela)
 Szene 4: 22. Vor dem Alter
 23. Das Versprechen (István, Gisela, Chor)
 Szene 5: 24. Tagelied (Bote, Zofe)

Epilog

25. Epilog (Chor)

Prológus

1. Prológus (Kórus)

I. felvonás

1. jelenet: 2. István öröksége (István)
 2. jelenet: 3. István (Géza)
 4. Két istennek elég kincs (Géza, István, Adalbert)
 3. jelenet: 5. Parancsok (István, Adalbert)
 6. Ismeretlen földeken (István, Követ)
 4. jelenet: 7. Az oroszlán szájából (Követ, Géza, Kórus, István)
 8. Harc (1. Lovag, 2. Lovag, 3. Lovag, Géza, István)
 9. Samson (Kórus)

II. felvonás

Előjáték: 10. Gizella álma
 1. jelenet: 11. Ne aggódj (Gizella, Udvarhölgy, Kórus)
 2. jelenet: 12. A püspök álma (Püspök)
 3. jelenet: 13. Henrik víziója (Henrik, Kórus)
 4. jelenet: 14. Miben sántikál? (Gizella, Henrik, Kórus)
 5. jelenet: 15. Salve Regina (Növérsek kórusa)
 16. Nem tudom (Gizella, Kórus)
 17. Hasonlók vagyunk (Gizella, István)
 18. Salve Soul (Apátnő, Kórus)

III. felvonás

1. jelenet: 19. Lándzsák fedele alatt (Magyarok, Bajorok)
 2. jelenet: 20. Gstanzl (Gstanzl-énekesek)
 3. jelenet: 21. Csak játék (Püspök, Hernik, Gstanzl-énekesek, Udvarhölgy, István, Követ, Géza, Apátnő, Gizella)
 4. jelenet: 22. Az oltárnál
 23. Az ígéret (István, Gizella, Kórus)
 5. jelenet: 24. Reggeli ének (Követ, Udvarhölgy)

Epilógus

25. Epilógus (Kórus)

Prolog**BURG ESZTERGOM**

1. Song: Prolog

CHOR

Anno Domini 995

Henrici soror Gisela

Stephano regi Ungariorum,

cum se ad fidem Christi converteret,

quasi vere iuxta nomen suum fidei obses

in coniugium data,

elemosinis caeterisque

bonis operibus inibi

intenta consenuit.

Im Jahr des Herrn 995 wurde Heinrichs Schwester Gisela, die dem König von Ungarn Stephan, als er zum Christentum konvertierte, ganz so wie es ihr Name Gisela, das heißt Geisel, Bürge, anzeigte, gleichsam als Pfand für seinen Glauben zur Ehefrau gegeben, ebendort alt in ihrem Streben nach Almosen und den übrigen guten Werken.

I. Akt, Szene 1HERMANN (*stolz zum Publikum*)

Das habe ICH geschrieben. Gestatten, Herrmann von Reichenau. Wir schreiben das Millennium. Vor wenigen Jahrzehnten, am 10. August 955 fügten die Bayern in der Lechfeldschlacht den Ungarn schwere Verluste zu.

AKT I, Szene 1. BURG ESZTERGOM

Der Ungarische Prinz István ist im Bett, kann aber nicht schlafen - oder ist er soeben aufgewacht? Er steht auf und trinkt einen Schluck, bleibt an einem kleinen Pult stehen und überfliegt Notizen.

2. Song: Istváns Erbe

ISTVÁN

Viele Dekaden sind vergangen

seit der Niederlage:

am Ufer des Lechs konnten wir

Prológus**ESZTERGOM VÁRA**

1. dal: Prológus

KÓRUS

Anno Domini 995

Henrici soror Gisela

Stephano regi Ungariorum,

cum se ad fidem Christi converteret,

quasi vere iuxta nomen suum fidei obses

in coniugium data,

elemosinis caeterisque

bonis operibus inibi

intenta consenuit.

Az Úr 995. évében Henrik húga, Gizella, feleségül adott Istvánhoz, a magyarok királyához, hogy Krisztus hitére térít-se, mintegy a neve szerint valóban a hit záloga. A buzgó Gizella alamizsnázkodással és más jó cselekedetekkel ugyanott megőregedett.

I. felvonás, 1. jelenetHERMANN (*büszkén a közönségnek*)

Én írtam ezt, engedelmükkel, Reichenau-i Hermann. Az ezredfordulót írjuk. Néhány évtizede, 955. augusztus 10-én a bajorok a Lech-mezőn döntő vereséget mértek a magyarokra.

István magyar herceg ágyban van, azonban nem tud aludni - vagy épp most ébredt? Felkel és iszik egy kortyot, majd egy kis asztalnál megáll, és átfut néhány jegyzetet.

2. dal: István öröksége

ISTVÁN

Évtizedek múltak el

a vereség óta:

a Lech partján nem bírtunk

die deutsche Armee nicht schlagen.
Ein Wunder ist geschehen: Lech und Donau
brachten mit rotem Wasser
Botschaft unserer geschlagenen Truppen
nach Ungarn.

Genug vom Krieg!
Genug Mütter trauern um
genug Söhne auf bayerischem
und ungarischem Lande.
Ich soll Frieden bringen
zwischen dem Volk des Harka Lél
und den Deutschen
König Ottos.

Ich brauche nicht nur ein Land,
ein Heim, eine Heimat,
eine liebevolle Dame, eine Gattin,
die mich umarmt, die mich unterstützt,
wird Mutter meiner Kinder,
in denen mein Traum weiterlebt:
Frieden und glückliches Volk,
wenn meine Zeit um ist.

Anna wird eines Tages
meine Gattin, meine Dame!
Mein Fels im Ungewitter,
Mutter meines Erben,
Hüterin meines Herzens,
mein Gewissen.
Schöner und besser als sie
habe ich keine gesehen.

I. Akt, Szene 2

HERMANN
Géza, der Fürst der Ungarn, hat andere Pläne für
seinen Sohn

3. Song: István
GÉZA
Ein Schritt bis zum Morgen

a német sereggel.
Csoda történt: Lech s Duna
vöröslő folyama
lett vert hadunk hírnöke
ittthon magyar földön.

Elég a háborúból,
elég anya sirat
elég fiút már bajor
és magyar földön is.
Békét hozok hát a hős
emlékű Lél harka
népe és Ottó király
németjei közé.

Nem csak ország, otthon kell,
ahonnan induljak,
szerető asszony, úrnő,
ki ölel, támaszt nyújt,
gyermekeim anyja lesz,
hogy majd bennük éljen
álmom: béke, boldog nép,
ha az időm lejárt.

Anna lesz egy napon az
úrnőm, feleségem!
Sziklám a zivatarban,
örökösöm anyja,
szívem jó ismerője,
lelkiismeretem.
Nála szebbet, jobbat nem
láttam még e földön.

I. felvonás, 2. jelenet

HERMANN
GÉZÁNAK, A MAGYAROK FEJEDELMÉNEK AZONBAN MÁS
TERVE VAN FIÁVAL KAPCSOLATBAN.

3. dal: István
GÉZA
Egy lépés a holnap

für meinen Prinz und Sohn,
der ein Christ geworden.
Dein neuer Name, István,
Name einer neuen Zeit,
doch vergiss nicht, mein Sohn,
den Namen der alten Zeit!

Viel braucht man, um
in der neuen Zeit
König und Herrscher zu sein.

Dein neuer Name, István,
markiert Neuanfang,
doch vergiss nicht, mein Sohn,
die Namen deiner Väter!

Krieg hilft nichts,
seit wir geschlagen wurden
am traurigen Feld von Augsburg.

Deinen neuen Namen, István,
soll die Welt hören!
Vergiss aber nicht, mein Sohn
deines Herzens Rat!

HERMANN

István und sein Erzieher Bischof Adalbert kommen
hinzu.

ISTVÁN

Du hast uns gerufen, Vater?

GÉZA

Adalbert, ich übergab dir die Erziehung meines Sohnes,
damit er lernt, ein guter Christ zu sein. Im Christentum
nämlich liegt unsere Zukunft.

ADALBERT

Ja, Herr. Eine gute Entscheidung, seid Ihr doch ...
weniger firm, was die Lehre Jesu angeht. Zu sehr seid
Ihr noch in den alten Zeiten verwurzelt.

hercegi fiamnak,
ki most kereszténnyé lett.
Az új neved, István,
már egy új kor neve,
mégse feledd, fiam,
régiek neveit!

Sok áldozat kell, míg
az új korban király
és uralkodó lehetsz.

Az új neved, István,
új kezdetet jelent,
mégse feledd, fiam,
apáid neveit!

Nem segít háború,
mióta legyőztek
Ágosta bús mezején.

Új nevedet, István,
hallja meg a világ!
Sose feledd, fiam,
szívedben tanácsát!

HERMANN

István és Adalbert belépnek

ISTVÁN

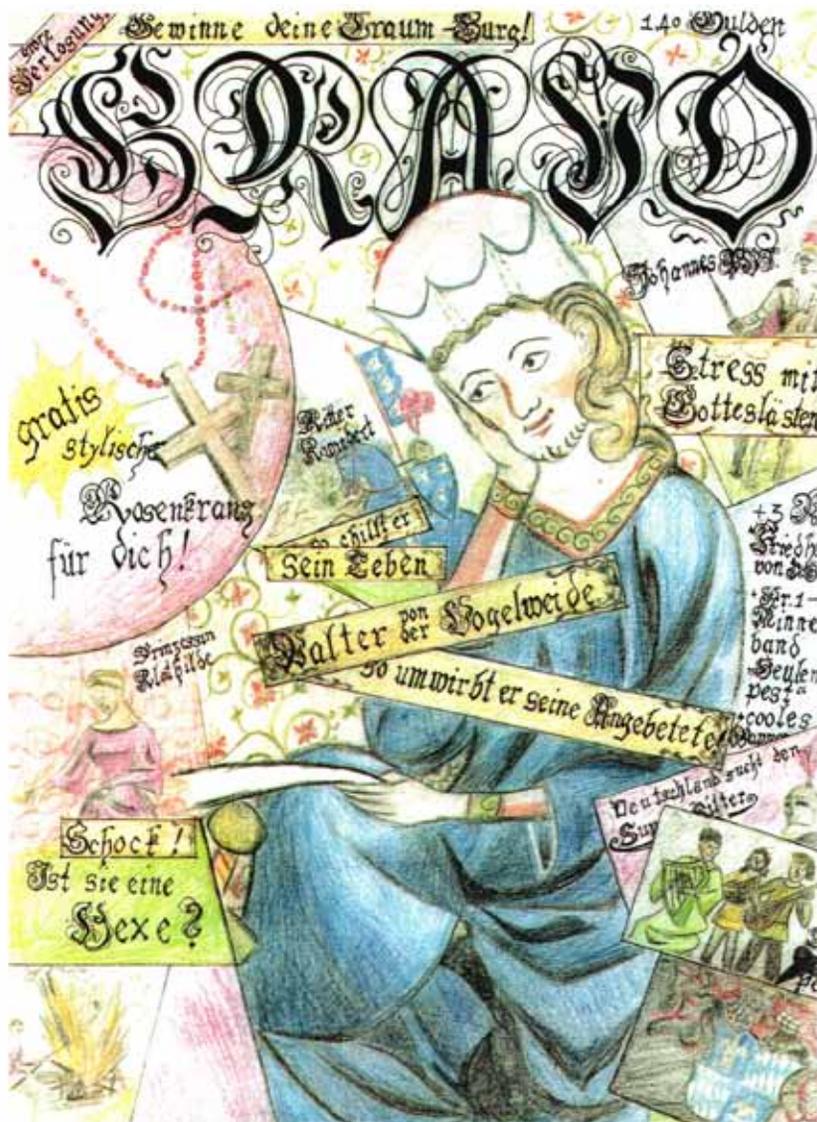
Hívatnál minket, atyám?

GÉZA

Adalbert, rád bízom fiam nevelését, hogy megtanulja,
miként lehet jó keresztény. Ugyanis a kereszténység
lesz a jövőnk.

ADALBERT

Igenis, Uram! Jó döntés ez, bár magad... kevésbé
tartasz ki Jézus tanítása mellett. Túlságosan fogva
tartanak a régi szokások.

Mittelalterliches Jugendmagazin /
 Középkori Ifjúsági Magazin:
 © Isabella Rick, Pfaffenhofen 2013

Mater Verborum Scheyern

Bei der Instrumentierung seines Werkes hat Stefan Daubner sich von Illustrationen aus der Scheyerer Prachthandschrift „Mater Verborum“, einer Art Lexikon des 13. Jahrhunderts, leiten lassen. Dort ist neben Harfe und Orgel - die ebenfalls im Musical Verwendung finden - ein Glockenspiel abgebildet.

Quellennachweis: Bayerische Staatsbibliothek München, Clm 17403, fol. 5v

Sponsoren / Támogatók

Print-Circle, Druckhaus Kastner, Uhsler, Knoll, Wentzler, Müllerbräu, Backerei Wiesender, Theater Ingolstadt, Sparkasse Pfaffenhofen, Hallertauer Volksbank

Förderer des Projektes / A projekt szponzorai:

Bayerisches Staatsministerium für Unterricht und Kultus, Landkreis Pfaffenhofen, Kloster Scheyern, Pädagogischer Austauschdienst, Bayerischer Musikrat, Zeitraum, Stiftung der VR-Bank, Kloster Scheyern, Schyren-Gymnasium, Elternbeirat und Förderkreis des Schyren-Gymnasiums, Stadt Pfaffenhofen, Generalkonsulat von Ungarn, Staatliche Berufsschule Pfaffenhofen, Lions Club Pfaffenhofen, Schwert & Mieder e.V., PN-Medien Pfaffenhofen

Dankesworte - Köszönetnyilvánítás

Neben allen oben genannten Sponsoren und Unterstützern gilt mein Dank zu allererst allen Mitwirkenden und dem gesamten Team. Alle haben ungeheuer viel Zeit und Energie in die Verwirklichung des Gisela-Musicals investiert. Für die Kontaktaufnahme zur Kodály-Chorschule danke ich Frau Teleki. Bei der Erstellung von Bühnenbild und Kostümen halfen Frau Gandre, Frau Promberger, Frau Kolla, Heinrich Fischer sowie Familie Häusler. Ihre unkonventionelle und engagierte Unterstützung half uns bei der Realisierung ungemein. Ohne das uneingeschränkte Vertrauen und die Unterstützung der Schulleitungen des Schyren-Gymnasiums und der Kodály-Chorschule wäre die über zweijährige Planung und Durchführung des Projektes unmöglich gewesen. Herzlichen Dank an alle, die an die Verwirklichung der Idee geglaubt haben!

Stefan Daubner

Fent megnevezett szponzoraink és támogatóink mellett köszönet illeti valamennyi résztvevőt és az alkotói csapatot. Mindannyian elképesztően sok időt és energiát áldoztak rá, hogy a Gizella-musical megvalósulhasson. Teleki Katalinnak köszönöm, hogy segített felvenni a kapcsolatot a Kodály Zoltán Magyar Kórusiskolával. A díszlet és a jelmezek kivitelezését Gandre, Promberger, Kolla és Fischer asszonyok, valamint a Häusler család segítette. Lelkes és nem szokványos támogatásuk rengeteget segített a megvalósításban. A Schyren Gimnázium és a Kórusiskola vezetésének korlátlan bizalma és támogatása nélkül nem lett volna lehetséges, hogy több mint két éven át foglalkozunk a projekt tervezésével és kivitelezésével. Hálás köszönetem mindenkinek, aki hitt az ötlet megvalósulásában!

Stefan Daubner

Bildnachweise: Die Rechte an den Porträtfotos liegen in der Regel bei den Abgebildeten. Die Fotos auf Seite 37, 38 und 51 wurden erstellt und bearbeitet durch Heinrich Fischer. Die Fotos auf den Seite 52 und 53 schoss Roland Scheerer. Das Bild auf Seite 55 wurde von Peter Maier aufgenommen. Das Foto auf Seite 56 machte Roland Scheerer. Die Fotos auf der Seite 86 und viele der Porträtfotos stammen aus der Kamera von Harald Schirmer.